

AHOLI TURMUSH DARAJASI VA DAROMADLARINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY YO‘LLARI

Raxmatov Shuhrat Axadovich

PhD, Turkiston yangi innovatsiyalar universiteti

Po‘latov Shavkat Davronovich

magistr, Osiyo xalqaro universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada jamiyatning asosiy bo‘g‘ini bo‘lib hisoblangan aholi turmush darajasi va daromadlarini oshirishning bugungi kundagi zamonaviy yo‘llari haqida muzokaralar va tahlillar olib borilgan. Maqolada sog‘liqni saqlash, ta‘lim, uy-joy va demografik siyosatni rivojlantirish va modernizatsiya qilishning ustuvor yo‘nalishlarini amalga oshirish orqali O‘zbekiston aholisining hayot sifatini oshirishning dolzarb muammosi ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: turmush sifati, dunyo mamlakatlari reytingi, davlat dasturi, ijtimoiy yo‘naltirilgan iqtisodiyot, inson kapitali, aholining real daromadlari, qashshoqlik, aholi turmush sifatini yaxshilash.

СОВРЕМЕННЫЕ ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ УРОВНЯ ЖИЗНИ И ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ

Рахматов Шухрат Ахадович

PhD, Туркестанский университет новых инноваций

Пулатов Шавкат Давронович

магистр, Азиатский международный университет

Аннотация: В данной статье проанализированы современные способы обеспечения уровня жизни и доходов населения, которое является основным

звеном общества. В статье рассматривается проблема повышения качества жизни населения Узбекистана путем сохранения здоровья, развития образования, жилищно-демографической стратегии и реализации устойчивых направлений модернизации.

Ключевые слова: качество жизни, рейтинг стран мира, государственная программа, социально ориентированная экономика, человеческий капитал, реальные доходы населения, бедность, повышение качества жизни населения.

MODERN WAYS TO IMPROVE LIVING STANDARDS AND INCOMES OF THE POPULATION

Raxmatov Shuxrat Axadovich

PhD, Turkestan University of new innovations

Po'latov Shavkat Davronovich

Master, Asia International University

Abstract: This article analyzes modern ways to ensure the standard of living and income of the population, which is the main link in society. The article deals with the problem of improving the quality of life of the population of Uzbekistan by maintaining health, developing education, housing and demographic strategy and implementing sustainable areas of modernization.

Keywords: quality of life, ranking of countries in the world, government program, socially oriented economy, human capital, real incomes of the population, poverty, improving the quality of life of the population.

Kirish. Innovatsion iqtisodiyotni shakllantirish jamiyatning rivojlanish salohiyatini sezilarli darajada oshirishi mumkin, bu iqtisodiy o'sishning samaradorligi va sifatida namoyon bo'ladi, mamlakatning ijtimoiy yo'nalishini tavsiflaydi. Innovatsion komponentning ustunligi bilan iqtisodiy rivojlanish modelida aholining

turmush darajasi va sifatini oshirish tegishli rolga ega. Dunyodagi har qanday mamlakat iqtisodiyotining holati, birinchi navbatda, fuqarolarning hayot darajasi va sifati bilan tavsiflanadi. Aholining hayot sifati ko'rsatkichlari jamiyatda sodir bo'layotgan o'zgarishlarning real ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlarini va jamiyatdagi ijtimoiy keskinlik darajasini baholashning eng muhim ko'rsatkichlari hisoblanadi. Aholining hayot sifatini yaxshilash hozirgi bosqichda jamiyat rivojlanishining eng muhim strategik vazifasi bo'lib, ushbu ilmiy tadqiqot mavzusining dolzarbligini belgilab berdi.

Adabiyotlar tahlili. Qadimgi Yunoniston davridan beri farovonlik, farovonlik, uning hayot darajasi va sifati tushunchalariga asoslanib, insonning ijtimoiy munosabatlar tizimidagi o'rni haqidagi nazariy yondashuvlarni tushunish va o'zlashtirishga ko'plab tadqiqotlar bag'ishlangan. Hatto Aristotel ham "davlatning maqsadi hayotning yuqori sifatiga birgalikda yordam berishdir" deb ta'kidlagan. Dunyodagi har qanday mamlakat iqtisodiyotining holati, birinchi navbatda, fuqarolarning hayot darajasi va sifati bilan tavsiflanadi. "Turmush darajasi" tushunchasi va ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlar tizimini rivojlantirishda Birlashgan millatlar tashkiloti sezilarli hissa qo'shdi. 1960 yilda BMTning ishchi guruhi global miqyosda turmush darajasini aniqlash va o'lchash tamoyillari hakida hisobot tayyorladi. Bu keng qamrovli tizimni yaratish yo'lidagi dastlabki qadam edi. BMTning xalqaro statistika sohasidagi turmush darajasi ko'rsatkichlarining oxirgi versiyasi 1978-yilda ishlab chiqilgan va 12 ta asosiy yo'nalishni qamrab olgan.

Aholining hayot sifati ko'rsatkichlari jamiyatda sodir bo'layotgan o'zgarishlarning real ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlarini va jamiyatdagi ijtimoiy keskinlik darajasini baholashning eng muhim ko'rsatkichlari hisoblanadi. Aholining hayot sifatini yaxshilash hozirgi bosqichda jamiyat rivojlanishining eng muhim strategik vazifasi bo'lib, ushbu ilmiy tadqiqot mavzusining dolzarbligini belgilab berdi. Iqtisodiy rivojlanish modelida innovatsion tarkibiy qism ustunlik qiladi, umuman jamiyatning hayot darajasi va sifatini oshirish tegishli rolga ega. Rossiya davlatining innovatsion

iqtisodiyotni shakllantirish va rivojlantirish yo'nalishi jamiyatni rivojlantirish potentsialini sezilarli darajada oshirishi kerak, bu iqtisodiy jarayonlarning samaradorligi va sifatida namoyon bo'ladi va mamlakatning ijtimoiy yo'nalishini tavsiflaydi. Maqolada sog'liqni saqlash, ta'lim, uy-joy va demografik siyosatni rivojlantirish va modernizatsiya qilishning ustuvor yo'nalishlarini amalga oshirish orqali O'zbekiston aholisining hayot sifatini oshirishning dolzarb muammosi ko'rib chiqiladi.

Hayot sifati salomatlik holati, jamiyatdagi muloqot, psixologik va ijtimoiy holat, faoliyat va tanlash erkinligi, stress va haddan tashqari tashvish, bo'sh vaqtni tashkil etish, ta'lim darajasi, madaniy merosdan foydalanish imkoniyati, ijtimoiy, psixologik va kasbiy qobiliyatga bog'liq bo'lishi mumkin.

Hayot sifati – bu iqtisodiyot, sotsiologiya, siyosatshunoslik va boshqa bir qator fanlarda keng qo'llaniladigan tushunchadir. Bu inson hayotining ko'rsatkichlari va xususiyatlarini uning hayoti va yashash sharoitlaridan qoniqishiga bog'liq holda baholashni anglatadi. Lug'atlarda bu tushunchaga turli xil ta'riflar berilgan. Shunday qilib, hayot sifati salomatlik holatiga, jamiyatdagi aloqalarga, ijtimoiy mavqega, faoliyat va tanlash erkinligiga, stressga chidamlilik va haddan tashqari tashvishga, bo'sh vaqtni o'tkazishga, ta'lim darajasiga, madaniy qadriyatlardan foydalanishga, ijtimoiy, psixologik va kasbiy o'ziga bog'liq bo'lishi mumkin.

Iqtisodiy rivojlanish darajasi va iqlim sharoiti har xil bo'lgan turli mamlakatlar aholisining hayot sifatini solishtirish amalda mumkin emas. Taqqoslashda faqat o'xshash ijtimoiy guruhlarni, aholining alohida qatlamlarini olish va taqqoslash uchun hayotiy ko'rsatkichlarni kiritish mumkin, ammo bunday taqqoslash ham yuzaki va noto'g'ri bo'lib chiqishi mumkin.

Boshqaruv amaliyotidan ma'lumki, biror narsani boshqarish uchun sizga kerak qadrlay bilish. An'anaviy tasniflar uchta asosiy turni ajratib turadi baholashlar: miqdoriy, sifat va aralash. Sifatli baholash faoliyat haqidagi subyektiv fikrlarni

o'rganishga asoslanadi, miqdoriy baholash esa statistik ma'lumotlar asosida mutlaq va nisbiy ko'rinishda amalga oshirilishi mumkin.

Hayot sifatini o'rganish metodologiyasi iqtisodiy asosga asoslanadi shaxsni uning iqtisodiy mohiyati nuqtai nazaridan ko'rib chiqadigan paradigmalar: bular shaxsning mustaqilligi, shaxsning xudbinligi, shaxsi haqidagi bayonotlardir.

Aholining hayot sifatini yaxshilash bo'yicha ko'plab muhim qarorlar mahalliy hokimiyat darajasida qabul qilinadi va amalga oshiriladi va munitsipalitetlar. Shu munosabat bilan o'lchashning dolzarbligi va munitsipal boshqaruv organlari faoliyatining samaradorligini baholash. Boshqaruv amaliyotiga indikativ modelni joriy etish ko'rsatkichlar tizimi asosida munitsipalitetlarni boshqarish hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish mahalliy hokimiyat organlariga imkon beradi o'zini o'zi boshqarish adekvat boshqaruv qarorlarini qabul qilish va natijada - aholining yuqori turmush sifatini ta'minlashdan iborat.

Bundan tashqari, rivojlanish va munitsipalitetning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish ko'rsatkichlari tizimini joriy etish mahalliy rivojlanishni boshqarish samaradorligini oshirish va uning samaradorligini baholashning eng samara vositalaridan biridir. Indikativ rejalashtirish tizimi davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari tomonidan amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar samaradorligini real baholash imkonini beradi. O'zlarining asosiy funktsiyalarini bajarish uchun va davlatga xo'jalik yurituvchi sub'ektlar va hududlarning tashabbuslarini bostirmasdan, oqilona, davlat hokimiyati organlarining aholi turmush sifatini yaxshilash bo'yicha faoliyati samaradorligini oshirishga yordam berish imkonini beradi.

Mamlakat yoki mintaqa aholisining hayot sifati unchalik emas faqat ilmiy, balki jiddiy ijtimoiy-iqtisodiy muammodir. Shu munosabat bilan o'rganish bo'yicha amaliy tadqiqotlar muammosi bo'yicha boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun aholining hayot sifati ijtimoiy-iqtisodiy tizimlarning barqaror rivojlanishini ta'minlash fuqarolar uchun qulay yashash sharoitlarini yaratish.

Har bir mamlakat qanday siyosiy va ijtimoiy harakatlarni amaliyotga joriy etishidan qat'iy nazar ularning yakuniy maqsadi xalq manfaatlarini, aholi turmush darajasini yaxshilash, yetakchi mamlakatlar safidan joy olishga qaratiladi.

Xulosa. O'zbekistonda aholining moddiy, ma'naviy hamda ijtimoiy ehtiyojlari ko'rsatkichlarini ifodalaydigan "turmush darajasi" atamasi kengroq qo'llaniladi. Unga to'liq ilmiy ta'rif beradigan bo'lsak, bu jismoniy, ma'naviy va ijtimoiy ehtiyojlarning rivojlanish darajasi, qondirilganlik miqyosi va ularni qondirish uchun yaratilgan imkoniyatlarni aks ettiruvchi kompleks ijtimoiy-iqtisodiy kategoriyadir.

Adabiyotlar ro'yxati.

1. Мирзиёев Ш. М. Янги Ўзбекистон стратегияси. – Тошкент: O'zbekiston, 2021. – 464 b.
2. S.A Rakhmatov, A.B Nizamov. Principal components of implementation of "university-3.0" transformation in the development of innovative-entrepreneurial activities of modern higher educational institutions
Journal of Physics: Conference Series 1691 (1), 012231
3. Городнова Н. В., Самарская Н.А. Повышение качества жизни населения в современных экономических условиях. Дискуссия. -2019. - Вып. 94. - С. 48-58.
4. Качество жизни // Философский энциклопедический словарь. М.: ИНФРА-М, 2011. С. 250.
5. Нагимова А. М. Социологический анализ качества жизни населения: региональный аспект. KGU 2010
6. Гаврилова И.А., Макаров А.Д. Качество жизни населения: стратегия повышения, государственное регулирование // Фундаментальные исследования. – 2017. – № 4-1. – С. 133-137;
7. F.F Narzulloyeva The most important directions of the organization of Education based on strategic thinking and creative Management in higher education.

Scientist in the modern Science world: New aspects of the Scientific search B&M
Publishing 2022. 27-35

8. А.Ч Бобоев, Ш.А Рахматов. Эволюция теоретических взглядов о
предпринимательской деятельности. Фундаментальные и прикладные
исследования в современном мире, 94-98